

Enskild motion

Motion till riksdagen: 2014/15:210

av Torkild Strandberg (FP)

Nationell centrubildning för fotografi

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om hur Region Skåne som en utveckling av kultursamverkansmodellen bör få i uppdrag att i samverkan med Lunds universitet och lämpliga statliga och regionala institutioner utreda mål, organisation och funktion för en nationell centrubildning för fotografi, med ansvar för inventering, rådgivning och kunskapsuppbyggnad.

Motivering

Situationen för det fotografiska kulturarvet i Sverige är alarmerande. Som ett av få länder i Europa saknar Sverige ett nationellt mål, övergripande handlingsplan och samordning av de många olika aktörer som finns inom svensk fotografi. De ekonomiska och personella resurserna för att trygga detta kulturarv är dessutom helt otillräckliga. De nationella organen har länge nöjt sig med att konstatera att det i regleringsbrev, till framför allt Moderna museet, finns inskrivet ett ansvar för fotografi. Moderna museet själv tolkar dock detta som att ansvaret gäller konstfotografi och sina egna samlingar.

Så här har situationen sett ut i Sverige under många år. Den digitala utvecklingen sätter nu på många sätt ytterligare fokus på problematiken. Positivt på så sätt att möjligheterna för bevarande, lagring och tillgängliggörande blivit så mycket bättre.

Negativt genom att det inte finns någon rutin eller tradition kring hur det viktiga i det enorma bildflöde vi nu ser passera genom samhället, skall sparas och bevaras. Ett annat fenomen är att stora aktörer på den internationella arenan börjat köpa upp viktiga bildsamlingar och i snabb takt digitaliserar och gör dem kommersiellt tillgängliga. Exempel på sådana aktörer är Corbis och Google. Risken med detta är att viktiga

samlingar för vårt gemensamma nationella kulturarv blir uppköpta och att vi därmed förlorar kontrollen över dem. En sådan utveckling är inte möjlig att undvika, men vi bör nationellt först ha tagit ställning till vilka samlingar som är väsentliga för vår kultur och historia. De bör finnas kvar under nationell och offentlig kontroll.

Fotografi är ett omfattande område. Det omspanner många kultur- och samhällsområden – journalistik, etnologi, konst, reklam, mode, industri, natur etc. Mängden fotografiska bilder är också så stor att det är självfallet att allt inte kan eller ens bör sparas. Men desto viktigare är det då att det inte är slumpen som avgör vad som sparas. Det krävs en kunskap om vilka viktiga fotografiska samlingar som finns och en medveten prioritering av vilka bilder och bildsamlingar som det är angeläget att bevara. Nu kan vi varje år se att viktiga samlingar från tidningshus och enskilda fotografer går förlorade eftersom det inte finns någon institution som har resurser att behandla och bevara.

En fotografisk centrumbildning med nationellt uppdrag som kan driva på och samordna en kunskapsutveckling inom området, bistå med fotohistorisk kunskap och ge råd om arkivering av både äldre analog och nyare digital fotografi till de arkiv som behöver detta, är angeläget. Bristande arkiveringsrutiner och kommande teknikskiften utgör ett allvarligt hot mot de senaste årens omfattande bildproduktion.

Särskild uppmärksamhet bör ägnas åt dagstidningarnas arkiv. Den snabbt förändrade mediebildens – och den lika snabbt förändrade yrkesrollen – gör att dessa går en osäker framtid till mötes.

En fotografisk centrumbildning kan också bistå vid förhandlingar med fotografer och efterlevande inför överlåtelse av arkiv och rättigheter och ta ansvar för akuta insatser som blir nödvändiga när viktiga fotohistoriska värden hotas. Centret kan också ge en röst i den fortsatta debatten kring svensk fotografis ”vård, skola och omsorg” (arkivering, utbildning och forskning).

Vårt grannland Norge har sedan en tid tagit ett sådant grepp om sitt fotografiska kulturarv som här föreslås. Det finns således närliggande modeller som erfarenheter kan hämtas ifrån.

Det som behövs i Sverige nu är inte någon stort samlat arkiv för det fotografiska kulturarvet. Det som görs och har gjorts på en stor mängd olika statliga, regionala och lokala museer och arkiv är bra och viktigt. Det kan och bör inte ersättas av någon ny central funktion, men det finns ett stort behov av en instans som kan ta ansvar för kunskapsuppbyggnad, överblick och samordning.

I samband med Landskrona fotofestival arrangerades i år ett seminarium med bred representation från de viktigare institutionerna inom fotografi där situationen för kulturarvet behandlades. Samstämmigheten om att situationen är alarmerande är stor, men också vilja att hitta samverkansformer. För att detta skall vara möjligt är det dock en förutsättning att den statliga nivån skapar instrument som kan formulera mål och samordna.

Lokalisering och uppdrag

Skåne vore en möjlig och lämplig lokalisering för en sådan centrumbildning. Här finns ett flertal starka institutioner med fotografiska samlingar och utställningsverksamhet. Här finns en bred kunskaps- och forskningsplattform genom Lunds universitets många institutioner med beröring till ämnet.

En svensk fotohistorisk utställningen projekteras nu för invigning i början av 2015 – med placering på Landskrona museum, men med ambitionen att på sikt bli en självständig institution inom ramen för ”Landskrona Foto”. Utställningen kommer att bli Sveriges första permanenta i sitt slag och blir en nationell angelägenhet. En fotohistorisk centrumbildning i anslutning till en sådan utställning kunde bli en stimulerande miljö för forskning, symposier och utbildningar inom området.

Kultursamverkansmodellen där regionerna utifrån sin kulturplan och en dialog kring regionala och nationella utvecklingsområden, fördelar statliga kulturanslag har varit mycket framgångsrik. En utveckling av denna samverkan vore om nationella uppdrag kunde läggas på en region, när det finns kompetens och en stark vilja att bidra till kulturutveckling på nationell nivå. För Sverige är det viktigt att den stora kompetens som finns ute i landet även tas tillvara för det samlade nationella uppdraget. En fotohistorisk centrumbildning i Skåne med nationell uppdrag, vore ett bra sådant exempel.

